

POSTANOWIENIE

Dnia 6 lipca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło

w sprawie z odwołania D.A.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w Poznaniu
o emeryturę górniczą,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 6 lipca 2023 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu
z dnia 25 stycznia 2022 r., sygn. akt III AUa 653/21,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

(JK)

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Poznaniu wyrokiem z 25 stycznia 2022 r. oddalił apelację D.A. od wyroku Sądu Okręgowego w Koninie z 27 kwietnia 2021 r., oddalającego wniesione przez niego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w Poznaniu z 9 września 2020 r. odmawiającej D.A. prawa do emerytury górniczej wobec nieudokumentowania wymaganych 25 lat pracy górniczej i równorzędnej z pracą górniczą.

W wywiedzionej od powyższego wyroku skardze kasacyjnej odwołujący się, zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w całości, podniósł zarzut naruszenia przepisu prawa materialnego, a mianowicie art. 50c ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz.1270; dalej jako ustawa emerytalna), przez

jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że praca ubezpieczonego w spornym okresie nie odpowiada definicji pracy górniczej przedstawionej we wskazanym przepisie, z uwagi na co doszło do błędu w subsumpcji przez wadliwe uznanie, iż ustalony stan faktyczny nie odpowiada hipotezie wskazanej normy prawnej.

Wobec przedstawionego zarzutu skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu; ewentualnie wniósł o uchylenie również wyroku Sądu Okręgowego w Koninie i przekazanie sprawy do rozpoznania temu Sądowi albo o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i rozstrzygnięcie co do istoty sprawy przez Sąd Najwyższy. Ponadto wniósł o zasądzenie od pozwanego na rzecz odwołującego się zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne, a nadto potrzebę wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów.

Według autora skargi kasacyjnej, analiza niejednolitego orzecznictwa w sprawach o zbliżonym stanie faktycznym wywołuje wiele wątpliwości w zakresie oceny charakteru obowiązków pracowniczych pełnionych przez górników jako pracy na odkrywce. Problemem interpretacyjnym jest przede wszystkim określenie: „czy skarżący zajmując się prowadzeniem samochodu ciężarowego na odkrywce, brał udział w zmechanizowanym urabianiu oraz przewoził nadkład i złoża”.

W ostatnich latach mimo braku jakiegokolwiek zmiany przepisów regulujących zasady przyznawania tzw. emerytur górniczych doszło do odmiennej ich wykładni i w efekcie konkretni pracownicy pracujący przez wiele lat w jednym oddziale kopalni odkrywkowej co pracownicy, którzy wcześniej odchodzili na emeryturę, nie otrzymują prawa do niej mimo wykonywania tych samych obowiązków na tych samych oddziałach. Powyższe problemy dostrzeżone zostały również przez Rzecznika Praw Obywatelskich, który to wystosował oficjalne wystąpienia generalne: pierwsze do Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w przedmiocie pytania - dlaczego nie została wykonana delegacja ustawowa do ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i skąd wynika niespójność dotycząca definiowania kluczowych dla wydawania decyzji

emerytalnych pojęć takich, jak „przodek” i „odkrywka” oraz drugie do Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych - z pytaniem o przyczyny zwiększonej ilości odwołań od decyzji organów rentowych odmawiających prawa do świadczeń, które w poprzednim okresie nie budziły wątpliwości. Dowodzi to faktu, że problemy te dostrzegane są powszechnie, co uzasadnia zajęcie stanowiska w tym przedmiocie przez Sąd Najwyższy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Ustawodawca konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) oraz obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i

podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające. W przypadku powołania jako podstawy wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania występującego w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, skarżący ma obowiązek nie tylko sformułować samo zagadnienie, ale także - w uzasadnieniu wniosku - przedstawić odpowiednią juretryczną argumentację wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania problemu prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu

rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez Sąd drugiej instancji. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. Samo zaś zagadnienie prawne, w formie pytania sformułowanego w taki sposób, by możliwe było rozstrzygnięcie stawianych przez skarżącego wątpliwości, musi w swej treści zawierać odwołanie do przepisu lub przepisów prawa, na tle których takie zagadnienie powstaje. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne". Nie można zasadnie twierdzić, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy we wcześniejszym orzecznictwie wyraził swój pogląd w podnoszonej kwestii, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające jego zmianę (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 sierpnia 2014 r., I UK 64/14, niepublikowane).

Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., to jest istnieniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, wymaga wykazania, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych. Wątpliwości te i rozbieżności należy przytoczyć, przedstawiając ich doktrynalne lub orzecznicze źródła (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365 i z dnia 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 1652383). Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43). Powołanie się na rozbieżności w orzecznictwie wymaga ponadto przytoczenia i poddania analizie rozbieżnych orzeczeń sądów w celu wykazania, że rozbieżności te mają swoje źródło w różnej wykładni przepisu, bądź też przedstawienia argumentów wskazujących, iż wykładnia przeprowadzona przez sąd drugiej instancji sprzeczna jest z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecznictwa Sądu Najwyższego. Ponadto, ze względu na publicznoprawne funkcje skargi kasacyjnej,

skarżący powinien wykazać celowość dokonania wykładni konkretnego przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 2012 r., III SK 29/12, LEX nr 1238124). Twierdzenie o występowaniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów jest uzasadniony tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących owo zagadnienie.

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, wypada stwierdzić, że skarżący nie wykazał istnienia powołanych przez siebie przesłanek przedsądu.

Sugerując potrzebę rozstrzygnięcia istotnych zagadnień prawnych, odwołujący się nie nawiązał we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania do treści jakichkolwiek przepisów prawa. Tymczasem jeżeli jako przesłankę przedsądu autor skargi kasacyjnej wskazuje występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, to powinien zagadnienie to przedstawić przez jego sformułowanie z przytoczeniem przepisów prawa, na tle których ono powstało i wyjaśnić, na czym polegają trudności w dekodowaniu zawartych w tych przepisach norm prawnych, a także wykazać, że jest to zagadnienie, którego rozwiązanie jest istotne nie tylko dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy, lecz także dla praktyki sądowej (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, Legalis 1508600; z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, Legalis nr 1482401; z dnia 24 maja 2016 r., I CSK 666/15, niepublikowane). W rozpoznawanej sprawie skarżący sformułował zagadnienie bez wskazania przepisów prawa, na gruncie których ujawniło się ono. Argumentów za istnieniem powołanej przesłanki przedsądu należałoby zatem poszukiwać w innych elementach konstrukcyjnych skargi, to jest w jej podstawach i ich uzasadnieniu, co nie jest rolą Sądu Najwyższego na tym etapie postępowania kasacyjnego.

Podobnie powołując się na potrzebę wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, skarżący nie uzasadnił w wyżej wskazany sposób istnienia w sprawie tej przesłanki przedsądu. Stwierdził jedynie, że „w ostatnich latach pomimo braku jakiejkolwiek zmiany przepisów regulujących

zasady przyznawania tzw. emerytur górniczych doszło do odmiennego ich interpretowania”, nie precyzując, których przepisów prawa dotyczy omawiana przesłanka przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i nie poddając analizie rozbieżności orzeczniczych bądź też argumentów wskazujących, że wykładnia przeprowadzona przez sąd drugiej instancji sprzeczna jest z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecznictwa Sądu Najwyższego. Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na bliżej nieokreślone wystąpienia Rzecznika Praw Obywatelskich do Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz do Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych nie dowodzi, wbrew temu co sugeruje skarżący, uzasadnionej potrzeby przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Nadto należy zauważyć, że co do sformułowanych przez odwołującego się wątpliwości przedstawionych w zadanym przez niego pytaniu „czy skarżący zajmując się prowadzeniem samochodu ciężarowego na odkrywce brał udział w zmechanizowanym urabianiu oraz przewozie nadkładu i złoża”, w istocie sprowadzają się one do oceny poczynionych w toku procesu ustaleń odnośnie do charakteru czynności wykonywanych przez skarżącego.

Z ustaleń Sądu pierwszej instancji, zaaprobowany przez Sąd odwoławczy wynikało, że charakter wykonywanych przez D.A. czynności nie odpowiadał warunkom pracy górniczej w rozumieniu art. 50c ust. 1 pkt 4 ustawy emerytalnej. Dla uznania danej pracy jako pracy górniczej w ujęciu tego przepisu konieczne jest wykonywanie zatrudnienia na odkrywce w kopalniach siarki i węgla brunatnego przy ręcznym lub zmechanizowanym urabianiu, ładowaniu oraz przewozie nadkładu i złoża, przy pomiarach w zakresie miernictwa górniczego oraz przy bieżącej konserwacji agregatów i urządzeń wydobywczych. Tymczasem czynności, które wykonywał ubezpieczony, to transport pracowników na maszyny podstawowe i sprzętu na odkrywkę oraz kierowanie różnymi typami pojazdów, głównie samochodem ciężarowym marki STAR 266. Odwołujący się jako kierowca na odkrywce nie używał pojazdu do wykonywania prac przy urabianiu, ładowaniu czy przewozie nadkładu, ani nie pracował przy pomiarach w zakresie miernictwa górniczego. Ponadto nawet gdyby przyjąć, że skarżący zajmował się również transportem ziemi, kamieni, głazów i korzeni – na co nie przedstawił wystarczających dowodów - to nie sposób uznać, iż jest to praca przy przewozie

nadkładu. Mając za podstawę powyższe ustalenia, Sąd odwoławczy skonstatował, że ubezpieczony nie udowodnił na dzień ukończenia 50 roku życia wymaganego okresu 25 lat pracy górniczej i równorzędnej, w tym co najmniej 15 lat pracy górniczej kwalifikowanej, a tym samym nie spełnił wszystkich przesłanek nabycia prawa go emerytury górniczej, o których mowa w art. 50a ust. 2 ustawy emerytalnej (k. 10-12 uzasadnienia wyroku).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego prezentowane jest jednolite stanowisko, że przewóz pracowników i ewentualnie sprzętu nie stanowi pracy górniczej w rozumieniu art. 50c ust. 1 pkt 4 ustawy emerytalnej, nawet gdy praca odbywała się na odkrywce w kopalni węgla brunatnego (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 12 maja 2010 r., I UK 30/10, LEX nr 590314; z dnia 28 kwietnia 2010 r., I UK 337/09, LEX nr 601991). Jeżeli ubezpieczony nie urabiał ręcznie lub mechanicznie nadkładu i złoża, nie ładował i nie przewoził nadkładu i złoża, nie dokonywał pomiarów w zakresie miernictwa górniczego oraz nie zajmował się bieżącą konserwacją agregatów i urządzeń wydobywczych, to nie uzyska prawa do emerytury górniczej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 2011 r., I UK 382/10, LEX nr 863949). Posumowanie tych poglądów zawiera także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2019 r., I UK 53/18 (LEX nr 2684862). Uprawnienie do emerytury górniczej wynika z wykonywania określonej pracy górniczej, a nie jakiegokolwiek pracy wykonywanej na terenie kopalni, czy też pracy wykonywanej poza terenem kopalni.

Skoro skarżący nie wykazał, że zachodzi którakolwiek z powołanych przez niego przesłanek przedsądu, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

(J.K.)

[f.n]

